

דפים מהספר "המערכה המלחמתית בחזית המצרית"

מאת לואא' [אלוף – פ.מ.] בדימוס ג'מאל חמאד

תירגם: אל"ם (מיל.) פסח מלובני – קצין באגף המודיעין.

הבהרות: אלוף (מיל.) אמנון רשף; אל"ם (מיל.) פסח מלובני; תא"ל (מיל.) ד"ר דני אשר.

המשימה שהוטלה על אגד 139 קומנדו לבצע

בערב ה-19 לחודש הגיע עקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה אבראהים, בהתאם להוראות, למפקדת ארמיה 2 באסמאעיליה ונפגש עם לואא' [אלוף – פ.מ.] עבד אל-מנעם ח'ליל. בפגישה נכח גם פריק [רב-אלוף – פ.מ.] סעד אל-שאד'לי, הרמטכ"ל, שנמצא עדיין במפקדת הארמיה מאז הגעתו בצהרי ה-18 לחודש. כשעקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה הציג בפניהם את המשימה שהוטלה עליו לבצע, הופיעו על פניהם מבטי הפתעה ותמיהה, והסיבה לכך היתה שאגד 139 קומנדו וכיתת אנשי הצפרדע קיבלו משימה בלתי אפשרית לביצוע, שכן איך יתכן שהאגד ינוע באמצעות משאיות גדולות, כשאינו עימו שום כוח שריון, ובידיו נמצא רק נשק קל, התואם את קלות התנועה הנדרשת למשימה, כדי להבקיע את דרכו לתוך קווי האויב ולהגיע לדוורסואר, למרות שהאויב שולט על האזור מטוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] ועד דוורסואר באופן מלא, (בסביבות 12 ק"מ – במקור) וכל האזור מלא בטנקים ובחי"ר הממוכן שלו ובגדודי צנחנים? האזור שבין טוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] לדוורסואר התרוקן מכוחות מצריים לאחר נסיגת חטיבה 182 צנחנים מסרפאום לטוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] תחת לחץ האויב, ולאחר נסיגת

المهمة المستحيلة التي كلفت المجموعة ١٣٩ صاعقة بتنفيذها

في مساء يوم ١٩ أكتوبر حضر العقيد أسامة إبراهيم - وفقاً للتعليمات - إلى قيادة الجيش الثاني بالإسماعيلية حيث قابل اللواء عبد المنعم خليل ، وحضر اللقاء الفريق سعد الشاذلي رئيس الأركان الذي كان لا يزال موجوداً بقيادة الجيش منذ حضوره بعد ظهر يوم ١٨ أكتوبر . وعندما أوضح لهما العقيد أسامة حقيقة المهمة التي تم تكليفه بها ، ظهرت عليهما بوضوح مظاهر الدهشة والاستغراب . وكان سر دهشتهما يرجع إلى أن المجموعة ١٣٩ صاعقة قد كلفت هي وجماعة الضفاح البشرية بمهمة من المستحيل تنفيذها . إذ كيف يمكن لمجموعة الصاعقة التي تتحرك بواسطة عربات النقل الكبيرة ، والتي لا يدخل في تسليحها أي عنصر مدرع ويقتصر تسليحها على الأسلحة الخفيفة التي تتلاءم مع خفة الحركة المطلوبة في عملياتها ، أن تشق طريقها داخل خطوط العدو لتصل إلى الدفرسوار ، رغم أن العدو قد سيطر على المنطقة من طوسون إلى الدفرسوار سيطرة تامة (حوالي ١٢ كيلو متراً) وملاً المنطقة بدباباته ومشاته الميكانيكية وكتائب مظلاته؟

لقد أصبحت المنطقة من طوسون إلى الدفرسوار خالية من القوات المصرية بعد انسحاب اللواء ١٨٢ مظلات من سرايوم إلى طوسون تحت ضغط العدو ، وبعد انسحاب

٥٥٤

עמ' 555

אגד 129 קומנדו מאזור המבצעים עם האויב לאזור אבו צוויר שמצפון לתעלת אסמאעיליה לביצוע ארגון מחדש, כיצד יתאפשר לאגד הקומנדו הבא מקהיר להגיע לבדו לעמדות האויב בדוורסואר בצל תנאים אלה? ומה האמצעים שבידו להשימו [את האויב - פ.מ.].? ונוסף על כך, הדרך שנקבעה לתנועת האגד ממזרח לתעלת סואץ הקלה [ציר "מסכה" - א.ר.] היתה דרך עפר צרה ומוגבלת משני צידיה. מימין לה נמצאה תעלת סואץ הקלה ואילו משמאלה השתרעו חוות חקלאיות וגני עצי פרי, שהגיעו עד כדי מספר מטרים מן הדרך, כך שהתמרון בכלי הרכב היה בלתי אפשרי, וטור כלי הרכב של האגד היה הופך חשוף למארבי אויב, שהיו מסבים לו אבדות רבות בנפש ובציוד. מה שעוד הוסיף על קשיי המבצע, שלמפקד האגד וקציניו לא היה שום מושג קודם על השטח שבו היו אמורים לפעול, מלבד שתנועתם תתבצע בחשכה.

המجموعة ١٢٩ صاعقة من منطقة العمليات مع العدو إلى منطقة أبو صوير شمال ترعة الإسماعيلية للقيام بعملية إعادة التجميع، فكيف يتسنى لمجموعة الصاعقة القادمة من القاهرة الوصول وحدها إلى مواقع العدو في الدفرسوار في ظل هذه الظروف؟ وما الوسائل التي لديها لتدميره؟ وعلاوة على ذلك، كان الطريق الذي تمحدد لتحرك المجموعة شرق ترعة السويس عبارة عن مدق ترابي ضيق ومحصور من الجانبين. فعلى يمين التقدم تقع ترعة السويس بينما تقع على يسار التقدم المزارع وحدائق الفاكهة التي تنخفض عن الطريق بضعة أمتار، مما يجعل المناورة بالعربات متعذرة، ويعرض رتل عربات المجموعة بالتالي إلى الوقوع في كمائن العدو وتحمل خسائر جسيمة في الأرواح والمعدات. وبما يزيد من صعوبة العملية، أن قائد وضباط المجموعة لم يكن لديهم فكرة سابقة عن الأرض التي سيعملون عليها رغم أن تحركهم سوف يكون في الظلام.

כך גם הידיעות שניתנו למפקד האגד על האויב, כשקיבל את המשימה בקהיר, לא היו נכונות.

כוח האויב שנמצא באזור בו היה אמור לפעול, לא מנה כפי שנאמר לו, פלוגה עד גדוד שריון, כי אם אוגדת שריון בפיקודו של הגנרל שרון, הכוללת חטיבת חי"ר צנחנים ושתי חטיבות שריון.

מצבה של כיתת אנשי הצפרדע היה אף קשה יותר ממצב אגד הקומנדו, שכן כלי הרכב נושאי המוקשים הימיים היו אמורים להכנס לקוי האויב ולהגיע לדוורסואר, כדי שהכיתה תהרוס לאחר מכן את הגשרים הישראליים, מבצע שהיה קרוב לדמיון, לכן נשאר עקיד [אל"ם – פ.מ.מ.] חיל-הים ח'ליפה באסמאעיליה עם אנשיו, לאחר שהודיע למפקדתו כי ביצוע המשימה אינו אפשרי.

كذلك، لم تكن المعلومات التي أعطيت لقائد المجموعة عن العدو في أثناء تلقيه المهمة في القاهرة صحيحة. فلم تكن قوة العدو في المنطقة التي سيعمل خلالها عبارة عن سرية قد تصل إلى كتيبة مدرعة كما قيل له، بل كانت عبارة عن فرقة مدرعة يتولى قيادتها الجنرال شارون، وتتكون من لواء مشاة مظلات ولواءين مدرعين.

وكان موقف جماعة الضفادع البشرية أسوأ حالا من موقف مجموعة الصاعقة، فقد كان تحرك العربات التي تحمل الألغام البحرية الثقيلة داخل خطوط العدو للوصول بها إلى الدفرسوار، لتقوم الجماعة بعد ذلك بنسف الكباري الإسرائيلية، هي عملية أقرب إلى الخيال، لذا ظل العقيد بحري خليفة في الإسماعيلية مع جماعته بعد أن أبلغ قيادته باستحالة تنفيذ العملية.

היה מתאים יותר ובטוח יותר, ללא כל ספק, שהמפקדה הכללית בקהיר תציב את אגד 139 קומנדו עם הגעתו לאסמאעיליה תחת פיקוד מפקדת ארמיה 2, כדי שמפקדה זו תוכל להפעיל את האגד על-פי הבנתה במבצעים שיתאימו ליכולתו, ושבאותה עת יתאימו למצב הצבאי הנוכחי של כוחותינו [המצרים – פ.מ.] וכוחות האויב.

לאור תנאים אלה, הורה לואא' [אלוף – פ.מ.] עבד אל-מנעם ח'ליל לעקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה לא לבצע את המשימה שהוטלה עליו, ולהגיע עם האגד שלו לאי פרסאן שבאסמאעיליה, ולהתכונן לבצע משימה חדשה שתוטל עליו על-פי יכולותיו, שתתאים עם המטרה שהוטלה עליו לבצע. מתוך כוונה לציית להוראות מפקדת הקומנדו, הודיע עקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה למפקדתו בקהיר במברק אלחוטי, כי משימתו בוטלה על-פי הוראות מפקד ארמיה 2. מיד הגיעה תשובה

لقد كان الأوفق والأسلم بلا شك أن تأمر القيادة العامة في القاهرة بوضع المجموعة
١٣٩ صاعقة فور وصولها إلى الإسماعيلية تحت قيادة الجيش الثاني لتتولى هذه القيادة
بمعرفة استخدامها استخدام المجموعة في العمليات التي تتلاءم مع قدراتها والتي تتفق في نفس
الوقت مع الأوضاع العسكرية الواقعية لقواتنا وقوات العدو.

ونظرا لهذه الظروف، أصدر اللواء عبد المنعم خليل أمره إلى العقيد أسامة بعدم تنفيذ
المهمة المكلف بها، والتوجه بمجموعته إلى جزيرة الفرسان بالإسماعيلية استعدادا لتنفيذ
المهام الجديدة التي ستسند إليه وفقا لقدراته، وبما يتفق مع الهدف الذي كان مكلفا
بتحقيقه. وحرصا على إطاعة أوامر قيادة الصاعقة، أبلغ العقيد أسامة قيادته بالقاهرة
بإشارة لاسلكية بإلغاء مهمته بناء على تعليمات قائد الجيش الثاني. وسرعان ما جاء الرد
٥٥٥

עמ' 556

מהירה כפי שהיה צפוי, ועקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה נקרא למפקדת הארמיה בסביבות חצות הליל כדי לקבל את תשובת קהיר, שהיתה בזו הלשון: "אסאמה יבצע את משימתו הלילה". המשמעות שעולה מחילופי מברקים אלה במהלך המאבק בין שתי המפקדות בקהיר ובאסמאעיליה, סביב שייכות אגד 139 קומנדו, הוא האם הוא יוצב תחת פיקוד ארמיה 2, או ימשיך להיות שייך

למפקדה הכללית במרכז 10, מאחר והוא שייך ליחידות העתודה האסטרטגית של המפקדה הכללית.

בأسرع مما كان متوقعا، فقد استدعى العقيد أسامة إلى قيادة الجيش حوالي منتصف الليل ليطلع على رد القاهرة، الذي كان نصه: «أسامة يقوم بتنفيذ مهمته الليلة». ويتضح من مدلول تلك الإشارات المتبادلة مدى الصراع الذي كان دائرا بين القيادتين في القاهرة والإسماعيلية، حول تبعية المجموعة 139 صاعقة، وهل توضع تحت قيادة الجيش الثاني أم تستمر تابعة للقيادة العامة المركز (10) باعتبارها من وحدات الاحتياطي الإستراتيجي للقيادة العامة.

לפני אור אחרון ב-20 לחודש, נע אגד 139 קומנדו, לאחר שנקבע כי שייכות תהיה למפקדה הכללית, מן האי פרסאן על דרך העפר הצרה מזרחית לתעלת סואץ הקלה בשתי קבוצות, שכל אחת מהן כללה גדוד קומנדו, כשמפקדת האגד נעה במרכז. לאחר שקיבל מידע על האויב, הציב מפקד האגד בראש טור כלי הרכב שלו 4 סיורי קרב רגליים, שכל אחד מהם מנה קצין ו-15 חיילים והפעיל אותם בכיוונים שונים. באותה עת הציבו כל אחד מהגדודים, כאמצעי לאבטחת התנועה, כוח קדמי שהורכב מפלוגת חי"ר, ושתי הפלוגות נעו במרחק מה בחזית טור האגד, האחת על הדרך שמימין לתעלה הקלה והשניה על הדרך שמשמאלה.

עם הגעת הכוח העיקרי של אגד הקומנדו לכפר אבו אל-עטוה (במרחק של כ-4 ק"מ מדרום-מזרח לנפישה – במקור) ["מסכה" 18 – א.ר.] הופיעו מולו על הדרך כמה קבוצות מאלה שנסוגו מדרום לצפון, והתברר מהם כי הם אנשי הגדודים 81 ו-89 מחטיבה 182 צנחנים, שישבו בטוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] ועין ע'צין ["אזור" דרגש" – "אדום" 6520 – א.ר.], ונסוגו בשל לחץ האויב. מארבעת הסיורים ששלח האגד לא חזרו אלא קצין אחד ו-8 חיילים, והשאר נחשבו נעדרים.

وقبل آخر ضوء يوم ٢٠ أكتوبر، تحركت المجموعة ١٣٩ صاعقة، بعد أن تأكدت تبعيتها للقيادة العامة من جزيرة الفرسان على الطريق الترابي الضيق، شرق ترعة السويس في مجموعتين، كل منهما تتكون من كتيبة صاعقة، بينما تحركت قيادة المجموعة في المنتصف. وللحصول على معلومات عن العدو دفع قائد المجموعة أمام رتل عرباته ٤ دوريات قتال مترجلة، كانت كل منها تتكون من ضابط و١٥ فردا في اتجاهات مختلفة. وفي نفس الوقت دفعت كل من الكتيبتين كوسيلة لتأمين التحرك مقدمة تتكون من سرية مشاة، وتحركت السريتان على مسافة قصيرة أمام رتل المجموعة. . إحداهما على الطريق الذي على يمين الترعة، والثانية على الطريق الذي يسارها. وعند وصول القوة الأساسية لمجموعة الصاعقة إلى قرية أبو عطوة (على مسافة ٤ كيلو مترات جنوب شرق نفيشة) ظهرت أمامها على الطريق بعض الجماعات المرتدة من الجنوب إلى الشمال، واتضح أنهم أفراد من الكتيبتين (٨١ و٨٩ من اللواء ١٨٢ مظلات) الذين كانوا يحتلون طوسون وعين غصين، وارتدوا تحت ضغط العدو. ولم يعد من دوريات الصاعقة الأربع التي دفعت مترجلة في اتجاه العدو سوى ضابط واحد و٨ أفراد فقط، واعتبر الباقون مفقودين.

עם התקרבות כלי הרכב של אגד 139 קומנדו לעין ע'צין [אזור "דרגש" – "אדום" 6520 – א.ר.], הן נתקלו במארב שהכין האויב מצפון לכפר, כששתי הפלוגות הקדמיות נכנסו איתו לקרב רציני, לאחר שחלק מכלי הרכב שלהן הושמד וחלק מאנשיהן נפגעו. כתוצאה מכך עצר טור האגד את תנועתו, והחיילים קפצו מכלי הרכב ורצו לגנים ולחוות כדי לתפוס מחסה מפני אש האויב הצפופה. האגד נאלץ לסגת לאחור עד שהגיע לקרבת כפר אבו אל-עטוה ["מסכה" 18 – א.ר.]. הקושי הגדול שעמד בפני עקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה, היה להחזיר את כלי הרכב לאחור, מאחר והדרך היתה צרה והיא נמצאה בין התעלה הקלה מצד אחד והגנים המגיעים עד אליה מן הצד השני.

ולמ תכד ערבות המجموعة ١٣٩ صاعقة تقترب من عين غصين، حتى وقعت في كمين محكم أعده العدو شمال القرية، واشتبكت سریتا المقدمة مع الكمين اشتباكا عنيفا، بعد تدمير بعض عرباتها وإصابة بعض أفرادها. وتوقف رتل المجموعة على أثر ذلك. وقفز الجنود من العربات وهروا إلى الحدائق والمزارع لاتخاذ سواتر تقيهم نيران العدو الكثيفة، واضطرت المجموعة إلى الارتداد للخلف حتى وصلت على مقربة من قرية أبو عطوة. وكانت الصعوبة الكبرى التي واجهها العقيد أسامة، هي إعادة العربات إلى الخلف بالنسبة لضيق الطريق وانحصاره بين التربة من جهة والحدائق المنخفضة عن مستواه من الجهة الأخرى.

٥٥٦

עמ' 557

בשל רצינות המצב, ביקש עקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה סיוע ארטילרי, אך בשל התערבות האויב ברשת הקשר שלו ודיבורים של מספר ישראלים בערבית, המטירה הארטילריה הישראלית אש על עמדות אגד הקומנדו בעוצמה ובדיק רב.

למרות עוצמת ההפגזה הישראלית, נגרמו לאגד אבדות קלות, בשל המצאות עצי מנגו רבים בשטח, שמנעו את פיזור הרסיסים. באותה עת ביצע עקיד [אל"ם – פ.מ.] היכל, מפקד אגד 129 קומנדו, שנמצא ברשת הקשר האלחוטי עם האגד, כשהוא נמצא במפקדת ארמיה 2, התקשרות עם עקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה והודיע לו כי עליו להגיע מיד למפקדת הארמיה, מאחר ומשימתו שונתה. כשעקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה הגיע למפקדת הארמיה בסביבות השעה 02:00 בבוקר ה-21 לחודש, נודע לו כי לואא' [אלוף – פ.מ.] עבד אל-מנעם ח'ליל הצליח לשכנע את המפקדה הכללית, לאחר שיחה טלפונית ארוכה, להשאיר את אגד 139 קומנדו תחת פיקוד ארמיה 2, כדי שניתן יהיה להשתמש בה להגנת אסמאעיליה, כאשר כוחות שרון התקרבו לשעריה, לאחר שהשתלטו על טוסון ["פוקסטרט" א' – א.ר.] ועין ע'צין [אזור "דרגש" – "אדום" 6520 – א.ר.], ובמקום להביא להשמדת האגד, הוא יוכל למלא משימה אפשרית.

המשימה החדשה שהוטלה על עקיד [אל"ם – פ.מ.] אסאמה על-ידי מפקדת ארמיה 2 היא ליטול חלק בהגנה על אסמאעיליה, בגזרה שבין נפישה לאבו אל-עטוה ["מסכה" 18 – א.ר.], כשהוחלט להציב בכל אחד ממקומות אלה גדוד קומנדו. מפקד אגד 139 קומנדו חזר אל האגד שלו שנמצא מדרום לאבו אל-עטוה ["מסכה" 18 – א.ר.], ועוד לפני אור אחרון של ה-21 לחודש, שינה האגד את עמדותיו בהתאם למשימה החדשה.

וإزاء خطورة الموقف طلب العقيد أسامة معونة المدفعية، ولكن نظرا لتداخل العدو في شبكته اللاسلكية ومخاطبة بعض الإسرائيليين له باللغة العربية، انهمرت نيران المدفعية الإسرائيلية على مواقع مجموعة الصاعقة بدقة وتركيز شديدين. ورغم شدة القصف المدفعي الإسرائيلي، كانت الخسائر قليلة بسبب كثافة أشجار المانجو التي كانت تحمى من انتشار الشظايا. وفي هذا الوقت، أجرى العقيد هيكل قائد المجموعة ١٢٩ صاعقة، والذي كان على اتصال بالشبكة اللاسلكية للمجموعة، وكان موجودا بمركز قيادة الجيش الثاني للقيام بأعمال الاتصال، أجرى اتصالا بالعقيد أسامة وطلب منه الحضور في الحال إلى قيادة الجيش نظرا لتغير المهمة المكلف بها. وعندما وصل العقيد أسامة إلى قيادة الجيش حوالي الساعة الثانية صباح يوم ٢١ أكتوبر، علم أن اللواء عبد المنعم خليل نجح في إقناع المسؤولين بالقيادة العامة، بعد حديث طويل عن طريق الهاتف بوضع المجموعة ١٣٩ صاعقة تحت قيادة الجيش الثاني لاستخدامها في الدفاع عن الإسماعيلية، التي أضحت قوات شارون على أبوابها بعد استيلائها على طوسون وعين غصين، بدلا من تدمير المجموعة هباء، وهي تحاول تنفيذ مهمة مستحيلة. وكانت المهمة الجديدة التي تلقاها العقيد أسامة في قيادة الجيش هي الاشتراك في الدفاع عن الإسماعيلية، في القطاع ما بين نفيشة وأبو عطوة اللتين تقرر أن توضع كتيبة صاعقة في كل منهما. وعاد قائد المجموعة ١٣٩ صاعقة إلى مجموعته جنوب أبو عطوة، وقبل أول ضوء يوم ٢١ أكتوبر كانت المجموعة قد تعدلت أوضاعها وفقا للمهمة الجديدة.